

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen VII. De Homicidio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

rium fit ad peccatum illud vitandum, aut nisi futura mansio
familia: graui nocumento. Sic Azor.

Azor.

50. Si famulus ad annuum conductus ante tempus discedat,
debetur ne ei merces? Cum Rebello affirmo deberi mercedem
temporis, quo seruiuit, nisi domini multum interesset cum
diutius morari.

51. Tenetur ne herus soluere salarium famulo infirmo, quan-
diu agrotans est? Molina negatiue respondet, nisi fit in ex-
trema, aut graui necessitate? tunc enim ex charitate te-
neretur. Imo potest ab eo exigere sumptus in curatione
factos.

52. Potest ne seruus bello captus fugere? Molina affirmat iusto
bello captum peccare mortaliter fugiendo, tenerique se do-
mino restituere. Ego autem sequor Valentiam asserentem pos-
se fugere etiam ab eo, qui se emit à captiuitate, nisi non fugere
promississet.

Valentia

53. Num bona ludo, aut dono, aut hereditate à seruo acquisita
domini sint? Cum Valentia negatiue affirmo de captis in bello,
sed & ad emptorios alij extendunt.

Valentia

EXAMEN VII.

De Legibus in particulari circa materiam quinti
Mandati Decalogi de Occisione.

CAPVT PRIMVM.

Quidnam in Præcepto quinto prohibeatur?

Hoc Præcepto: Non occides, quid prohibitum est? Om-
nis occisio, quæ contra naturam fit, non anima-
lium, vnde venatio sua natura licita est. Vna cum
occisione hominis prohibita est mutilatio, contu-
melia, voluntas occidendi, mutilandi, percutiendi, & omnis
ad id cooperatio.

Quinam debet habere homicidium, vt prohibitum non sit?

Tria præcipue, iustam causam, publicam auctoritatem, & vt
fiat secundum ordinem iuris. Porro malefactores non pro-
hibentur occidi. Innocentis occisio absolutè est prohibita;
nisi in aliquo casu necessaria esset ad bonum Reipublicæ.
Tyrannum gubernatione non licet occidere ex iniusta inua-
sione;

sione;

sione, in ipso inuasionis actu licet, vt patriæ hostem; at si possessionem Regni adeptus iam sit, publicum iudicium postulat. *Quid de viro in flagrante uxorem occidente?* Peccat planè, sed legibus non punitur: vt minister tamen publicæ potestatis, post latam à iudice sententiam occidere absque peccato posset.

CAPVT II.

De variis Homicidij speciebus.

§. 1.
Homicidium
Punitiuum.

1. *Quotnam Homicidij species?* Nouem præcipuas ad numero. Punitiuum, defensiuum, voluntarium sui ipsius, voluntarium aliorum, per Abortum ex ludo, Casuale, ex Duello, ex Bello.

2. *De iustitia Homicidij punitiuu differere.* Malefactores possunt occidi, nocturni diurni fures, & alij quicunque malefactores, etiam certò damnandi.

3. *Quid de proscriptis publicè?* A quolibet etiam priuato possunt occidi, intra territorium tamen proscibentis, extra minimè. *Licet ne bannitum occidenti premium proponere?* Licet. *Filij ne ex legitima facultate interfectorum patris aut fratris occidere possunt?* Possunt planè. Porro ante sententiam non datur facultas quemquam occidendi.

4. *An iudex addicere morti potest, quem secretò tantum deliquisse cognouit?* Minimè, nisi eam Respublica facultatem daret. *Dignum morte ex actis, & probatis, potest ne iudex à morte eximere?* Non; Princeps verò in aliquo casu posset.

5. *Quid, si innocens ex actis & probatis nocens apparet dignus morte?* Non potest eum condemnare iudex, Princeps autem deberet ei carcerem aperire.

§. 2.
Homicidium
defensiuum.

De Homicidio defensiuo quid? Aggressor potest ab aggresso occidi, ad se defendendum cum moderamine inculpatæ tutelæ; quod locum habet etiam si aggressus daret operam rei illicitæ, etiam cum periculo innocentis; eiusque aggressoris mors expeti potest, vt medium suæ necessariæ defensionis.

6. *Præueniri ne aggressor potest aliquando?* Potest, vt etiam insidiator. *Tenetur ne aggressus cum dedecore fuzere?* Minimè. *Potest ne pratermittere defensionem?* In aliquibus casibus potest, at ferè nunquam tenetur. *Licet ne aggressorem occidere*

pro

Examen VII. De Homicidio ad Mand. 113

pro defensione rerum mearum? Licet, modo sint res necessariae, vel grauis momenti.

7. Licet ne pro defensione honoris verbis tantum impugnat aggressorem occidere? Minimè; licet tamen si factis impugnetur. Fugit aggressor. Occidere non licebit.

8. Pro defensione castitatis potest ne scæmina violatorem necare? Potest. Pro defensione proximi bonorum, & honoris? Idem affirmo. Num obligatio proximum defendendi cum meo probabili periculo? Non, si defendens priuata sis persona; at obligatus ex iustitia, teneris. Num iuste damnatum teneat pecunia redimere? Minimè teneris.

Homicidij voluntarij sui in se explicat obligationem. Homicidium proprium nunquam licet, nec sui occasionis iusta causa dari vnquam potest; nec etiam pro castitate seruanda. Mutilatio pariter sui ipsius prohibita est; ad vitandum peccatum ea licet.

9. Potest ne quis permittere, imò instare amputari membrum ad seruandam vitam? Potest. Ad occisionem sui vult concurrere? Directè non licet; at permittere licet multis in casibus.

10. Fas ne omittere aliquid, vnde mors sequatur? Maximè, & etiam facere, vnde mors indirectè secuta sit, non autem si directè. Licet ne mihi ministratum haurire venenum? Non; aperire autem os, vt infundatur, licet.

11. Quidnam potest auis gerere ad vitam seruandam? Iuste damnatus potest non fugere è carcere. Ad vitam seruandam peccare non licet. Nec tenetur perferre quoslibet cruciatus quilibet. Membrum abscindi potest, ad seruandam vitam. Etiam licitum, non comedere carnes ex constitutione Religionis, nisi esse extrema necessitas; tunc enim, si fame aliàs esset pereundum, teneretur. Pestis tempore fugere potest, qui ex officio obligatus non est, vt Parochus, Magistratus.

12. Iam Homicidij voluntarij aliorum percurrenda materies. Homicidium ne respectu mandantis est voluntarium? Maximè; at si ante executionem mandatum reuocauit, vel fiat contra mandati formam, non ei imputabitur. Porro ratum habens non efficit actum præteritum voluntarium. Qui de conuente? Voluntariè concurrat. De adiuuante? Etiam si intendit homicidium, dicitur ei voluntarium. De non impediente? Tunc dicitur voluntariè concurrere, cum habet et illius intentionem.

13. Mors obueniens alteri ex meo maleficio tribuitur ne mea voluntari? Non, nisi ea intentione actum sit, vt ea obueneret: etiam si alioqui aduertatur securura. Nec satis est dam-

H AUIA

S. 3.
Homicidij voluntarium.

num sola voluntate intendi; sed necesse etiam, ut hæc actio exterior soleat esse causa talis damni.

14. *Mors secuta est ex tuo animanti: imputabitur tibi? Si graui mea negligentia secuta est, mihi iure imputabitur: secus si non fuit in diligentia defectus; & quoties culpa abest, in conscientia minimè tenemur.*

§. 4.
Abortus

15. *Per Abortum Homicidium explana? Porro Abortus homicidium est imperfectum; eiusque procuratio mortale peccatum semper est; si foetus autem animatus sit, excommunicatio, & irregularitas incurritur.*

16. *Num liceat aliquando abortum procurare? Directè nunquam, siue animatus siue inanimatus sit foetus; indirectè si non animatus aliquando licet, scilicet ad vitam, tuendam, non tamen ad vitandam infamiam, vel periculum vitæ ex criminis manifestatione.*

§. 5.
Homicidium per ludum.

17. *De Homicidio per ludum disquiramus: efficit ne ludus homicidium voluntarium? Ludus, ex quo frequenter mors sequi solet, voluntariè assumptus efficit etiam homicidium voluntarium, si prohibita alicubi agitatio taurorum. Quæ probabiliter indicat fore, ut superetur à fera, non potest se tali periculo exponere, secus qui iam experimento didicit magna se peritia pollere. Funambulorum exercitamenta ideo prohibita, nec iniqua sunt, quia licet artifices huiusmodi luditantes præcipitari assolent, sed magna dexteritate pollentes remotum maximè periculum iustans aspiciunt.*

§. 6.
Homicidium casuale.

18. *De casuali homicidio agendum: quidnam tale homicidium? Quod præter intentionem agentis accidit: duplex planè, vnum omnimodo casuale in se ipso, & in sua causa: alterum in se ipso tantum, at in sua causa voluntarium aliquo modo est. Quod omninò casuale est, peccatum non est, quia nullo modo voluntarium; cum autem in sua causa voluntarium est, seu ob culpabilem negligentiam, seu quia in opere periculoso sufficiens cautio adhibita non fuit, tunc delinqui poterit grauius aut leuius iuxta voluntarij actus grauitatem.*

19. *Num ad restitutionem teneatur, qui casualis homicidij author est? Minimè, quando omnino casuale est; secus si non sit casualis omnino; tenetur enim restituere iuxta culpæ proportionem.*

20. *Quonam modo dignoscemus culpæ grauitatem. Regulas ad tam necessariam materiam exhibeo. Prima est, Dans operam rei licitæ, si mors præter intentionem sequatur, peccat magis, vel minus iuxta negligentiam maiorem, vel minorem.*

rem, quam adhibuit, ne mors sequeretur. Secunda, Dans operam rei illicitæ, ex qua præter intentionem secutum est homicidium, plus, aut minus peccat, prout maior, aut minor fuit negligentia, vel maius, aut minus periculum occisionis in illo actu. Tertia, Qui omittit aliquid, ad quod ex iustitia tenebatur, si ex hac omissione sequatur mors alterius, peccat tantum pro malitia omissionis. Quarta, si omisso est rei, ad quam ex charitate obligatur, si ex hoc sequatur alterius mors, peccat iuxta omissionis qualitatem.

21. *Quandam in Confessione homicidij culpabilis explicandum?* Personæ equidem & ratione status Clericalis; & ratione carnalis coniunctionis; & ratione dignitatis Episcopi, aut Cardinalis, ob excommunicationem in Bulla Cæ-næ reservatam; & ratione protectionis particularis, venientium ad Curiam, ob eandem causam; ratione damni secuti, ut ex occisione alieni serui. Porro circumstantiæ exprimendæ tres, loci, sociorum, & temporis ob numerum.

22. *De Homicidio ex Duello quidnam?* Duellum quidem §. 7.
est bellum duorum, pugna scilicet duorum ex condicto. *Homici-*
diu ex
duello.
Quasnam sit ob causas? Ob sex præcipuè. 1. Ad purgationem.
2. Ad ostentationem virium. 3. Ad terminationem litis. 4. Ad
evitandam ignominiam. 5. Ad defensionem propriæ vitæ. 6.
Ad maius malum evitandum.

23. *Quandam licitum duellum huiusmodi?* Ad debilitandum hostem: & ad terminandam litem solùm, cum aliàs per fraudem innocens opprimendus esset; & ad vitam defendendam in aggressionem licet, non alia ratione. Profectò ad purgationem, & ostensionem virium, ad litis terminationem, ad honoris defensionem, & ad evitandum maius malum siue sit vindicativum, siue defensivum, illicitum omnino esse affirmo: fateor tamen licere, cum bellum in duellum resolveretur.

24. *Indica duelli pœnas?* Pro Clericis ultra excommunicationem, est etiam imposita suspensio; pro laicis, & omnibus excommunicatio, aliæque pœnæ temporales. Omne duellum ex condicto, subiectum est pœnis. Vi Tridentinæ haud est reservata excommunicatio, vi autem aliorum est. Prouocantes ad duellum, effectu non secuto, incidunt in excommunicationem, ut etiam acceptantes, spectantes. Spectatores casu non incurrunt, sed qui ex composito.

25. *De bello denique, homicidioque in eo contingenti disse-*

§. 8. *rendum est. Num bellum est licitum? Sua natura licitum planè*
Ex bel- Quidnam ad eius iustitiam requiritur? Indicendi auctoritas,
lo. iusta causa bellandi, & intentio recta. Iustum quidem est
bellum si tale sit probabiliter, quia ex vtraque parte iustum
ex se esse non potest; potest autem ex ignorantia.

26. *Iustè gerens bellum potest ne accipere bona? Potest,*
etiam innocentium: & mobilia sicut occupantium, iure
gentium.

27. *Num homicidia licent? Omnia quidem licent, quæ ad*
obtinendam iustam compensationem necessaria sunt, vel
ad vindicandam iustè iniuriam, vel ad pacem stabiliendam.
Stratagemata etiam licent in defensiuo. Si iustum sit, etiam
obsides occidi possunt, si fidem hostes fregerint.

28. *Num liceat priuatis militibus pradari, aut agros incen-*
dere, vel domos? Minimè sine licentia Ducis. Licet ne in bello
iniusto occidere? Si aggressiuum sit, non licet; si defensiuum li-
situm est.

29. *Quid in dubio iustitia belli? Militare non licet, si ag-*
gressiuum sit: subditis tamen in dubio licet, si à suo Principe
vocentur. Omnes militantes occidere possunt, ciuitas etiam
tradi diripienda, si victoria aliter obtineri non potest.

30. *An capti in bello serui fiant? Ita planè, modò Christia-*
ni inter Christianos exceptentur.

CAPVT III.

Praxis circa materiam de Homicidio ex Docto-
ribus Societatis.

§. I. 31. *L*icet ne occidere Bannitum? Licet quando Respublica
De Ban- dat cuilibet facultatem. Porrò bannitus non potest
nitis ac ex Bellucij tom. 2. tract. 28. cap. 2. num. 24. sententia extra ter-
Banniti ritorium Principis proscribentis occidi; nisi consensus sal-
occiso- tem tacitus, vel rationabiliter præsumptus illius Principis, in
ne. / cuius territorio inuenitur, interueniret.

32. *Potest ne proditoriè, & per insidias bannitus occidi? Af-*
firmat Molina de Iust. tom. 4. tract. 3. d. 7. num. 1. nec obstat
periculum damnationis illius; quia maior ratio habenda
boni publici, quam particularis, qui prospicere potest salutis
à culpis abstinenda. Num bannitus liceat se inuicem occideri?
Licet ad libertatem, aut præmiu acquirendum; quia com-
muni bono expedit.

33. Num possim interficere grassatorem, vias publicas tenentem? Potes in propriam defensionem, & aliorum, quibus ille mortem, & alia damna parat. Sic Molina ubi sup.

§. 2.
De inuasore,
& grassatore.
Molin.
Molin.

34. Inuasorem quis potest licite occidere? Respondet Molina de Iust. tom. 4. tract. 3. d. 11. num. 4. posse aggressum per se intendere mortem aggressoris, quando videt id necessarium esse, ad illius impetum euadendum.

35. Quando am, precor, quis dicitur, aggressorem cum moderamine inculpata tutela occidere? Quando aggressorem occidit, non aspiciens illo in conflictu aliam viam, quia iniustum, & graue damnum possit euadere. Damnum graue quodnam? Mors; inuadenti te, vt occidat, licite occidis si non est aliud tua incolumitati remedium. Teneor ne fugere? Non si nobilis, si miles es. At si plebeius, aut talis, cui nulla ex fuga contumelia exurgat: teneris ex charitate fugere. Clericus sum, aut Religiosus. Teneris etiam ex iustitia; quia fugiens non amittis honorem, sed acquiris. Scio Lessium lib. 2. c. 9. dub. 12. n. 86. docuisse, in hoc Clericos pares esse laicis, & tantum teneri ex charitate fugere. Inuasor est pater, auus, frater. Teneor fugere filius, nepos, frater minor; quia horum fuga pietati, non formidini ascribenda. Sic Petrus Hurtado 2. 2. d. 170. sect. 6. §. 136. Addo ignominiosam non esse fugam ebrio, aut amente inuasore: vnde fugere tenemur.

Lessius.
Hurtad.

36. Licet ne occidere eum, qui non inuadit actu, sed decreuit inuadere? Docet Molina de Iust. tom. 4. tract. 3. d. 12. n. 2. posse praeueniri, quando ex aggressionis decreto vita tua periculo maximo capitali est obnoxia; quia non ob id praecise licitum est iniustum aggressorem occidere, quod aggreditur: sed quod sua aggressionem alterius vitam discrimini addixit, ita vt non valeat aliter se defendere nisi occidendo. Vnde si iniusto decreto inuadendi, vitam alterius ad huiusmodi discrimen adducat, potest etiam occidi.

Molin.

37. Accedit quis ad me pugionem extracturus ad me occidendam, nec possum aliter mortem euadere. Potes praeueniendo occidere. Reginaldus tom. 2. lib. 21. cap. 5. num. 57. Maritus contulit sub cervicali pugionem, v. uxorem interfectit. Vxor id certo sciens, & aliud non aspiciens remedium, potest praeuenire, & maritum occidere. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. n. 45. Quis alteri venenum preparauit. Potest eodem veneno indultrosè occidi, Lessio authore, si aliud non adest euadendi remedium.

Regia.

38. Scio falsum testem, vel iniquum accusatorem contra iustitiam legalem expandere intendere crimen verum, sed occultum:

licet ne occidere, si ex hoc timeam capitalem sententiam, aut notabilis rerum temporalium amissionis? Bañes asseruit, dummodo prius admonitus nolit desistere, & non sit spes euadendi; quia etiam in crimine vero, quando est occultum deest ius accusandi. At *Comit. de Ast. supern. d. 32. dub. 2. num. 12.* docuit, licet opinio Bañes, spectato solo iure naturæ sit probabilis; ius tamen positium potuisse id prohibere, & de facto prohibuisse, nec impunis abit, qui accusatorem & testem præteritu falsitatis, aut iniustæ veri criminis reuelationis necat. Ratio est, quia si talis excusatio admitteretur, omnibus litigantibus homicidiis ianua refereretur. Quis enim pro se iustitiam stare non existimet.

39. Scis miles se iniuste pugnare: licet ne tamen ei militem contrarij exercitus irruentem occidere? Dubius hæret *Molina de Iust. tom. 4. tract. 3. d. 15. n. 5.* quia cum alter miles iustè irruat, non potest miles alter iniuste dimicans se defendendo illum occidere: sicut non possunt delinquentes iustitiæ ministros interimere. Ex aliorum tamen sententia licere est probabile, dummodo miles aggressorem moneat, vt ab irruptione absteineat; quia licet Princeps iniuste militat, miles (coactus plerunque ad bellum) iustè se defendit.

40. Licet ne occidere vitam proximi iniustum inuasorem? Respondet affirmatiuè *Fillius tom. 2. tract. 29. c. 4. n. 54.* quia ex lege charitatis licitè pro alio gero, quod pro me ipso possum. *Cedit inuasus iuri suo.* Inuasor potest occidi; quia inuasus non est dominus vitæ suæ, vnde non potest suo iuri cedere. Sic *Tannerus tom. 3. d. 4. q. 8. dub. 4. n. 80.*

41. Dixisti licere ad vitam defensionem inuasorem tui, aut proximi occidere: rogo, an teneamur? Ita planè, si inuasus sit persona necessaria Reipublicæ, vel Princeps, vel proprius pater, mater, frater, filius, vxor, vel persona ad cuius custodiam quis ex officio, aut promisso, aut contractu obligatur. *Lege Molinam de Iust. tom. 4. tract. 3. d. 18. n. 3. & 4.*

42. Potest ne quis bonorum inuasorem interimere? Bonorum notabilis amissio graue damnum est, ad quod repellendum licet occidere inuasorem; quia bona externa media, sunt ad vitæ, honoris, & status sustentationem: ideo bona externa vita & sanguis hominum appellantur. *Glossa in l. Aduocati, C. de aduocat. diuers. iud.* Vnde defendi possunt sicut & vita cum dispendio vitæ alterius. *Molina sic tom. 4. de Iust. tract. 3. d. 16. n. 1.* extendens doctrinam ad Clericos. *An possit extendi ad Religiosos, cum proprium hi non habeant?* Potest, quia vnusquisque habet ius defendendi non solum propria, sed ea, que possi

possidet in communi. Tannerus tom.3. disq.4. quast.8. dub.4. Tana.
num.77.

43. *Quaesierim, quanti valoris debeat esse res, pro cuius conseruatione possum furem occidere?* Non debet esse res parua, nisi vt defendat fur rem parua, velit repetentem inuadere, vel res parui momenti in se, magna sit in virtute, v. gr. lapis medicus: vel tolleretur cum iniuria. Lessius lib.2.c.9.dub.11. Less.
num. 68. Regulariter autem Molina tom.4. de iust. tract.3. Molin.
d.16.n.7. vnum aureum assignat. Imò non solum asserit, ob vnum aureum, sed ob rei minoris valoris defensionem posse te irruentem in latronem occidere. Ratio est, quia cum irruit latro, non solum rem, quam arripere curat, sed & vitam, cui praesumis iuste insidias parari, defendis. Nisi autem latro iniuriosus irruat ob rei parui momenti defensionem eum non licebit interimere.

44. *Licet ne inuadentem res proximi necare?* Responder affirmatiuè Molina ubi supr. d.18. num.1. sicut de vitam pro- Molin.
ximi inuadente affirmarat. *An teneatur?* Idem Doctor in priuato homine, & qui ad hoc non est deputatus ex officio abnegat, tantam charitatis adesse obligationem, vt ad defendenda bona proximi longè inferioris ordinis, quam vitam, teneatur inuadenti vitam temporalem, & plerumque aeternam auferre.

45. *Licetum ne Religioso, occidere calumniatorem grauius erimina de sua Religione spargentem: sicut licetum est cuilibet pro tuendo honore cum moderamine interimere?* P. Amicus, Amic.
(cuius octo de cursu Theologico volumina, nuper ad meas venire manus) tom.5. de iust. d.36. sect.7. num.118. non audeat affirmatiuè sententiæ hærescere, ne communi aduersari videatur. Attamen sic arguendo gratia roborauit. Si laico (ait) propter honorem & famam hoc licetum est, multo magis videtur licere Clerico, & Religioso: siquidem professio, sapientia, & virtus, ex quibus hic Clerici, & Religiosi honor progignitur, sunt maiora, quam dexteritas armorum, ex qua honor secularibus nascitur. Tum licetum est Clericis, & Religiosis in tutelam suarum facultatum furem occidere, si alius modus non suppetat: ergo & in tutelam honoris.

46. *Aggreditur quis virum nobilem, seu alapa, seu baculo percutere: licebit ne ei occidere prius aggressorem?* Affirmat Lessius lib.2. cap.9. dub.12. num.77. quia maximum in Less.
aliquibus Religionibus dedecus est, alapas vel baculi verbera absque vindicta relinquere. Limite tamen sententiam

ad viros nobiles; plebeis enim alapa & verbera parum sunt dedecori.

- §. 3. 47. *An liceat post impactam alapam percutientem in se De occi- qui, & interimere? Aliqui negant; quia id esset iniuriam sione cō- vindicare, non defendere. At Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 12. tumelio- num. 80. licere existimat speculatiuè, sed in praxi non con- si. fulendum ob periculum odij, vindictæ, & excessuum, pu- Less. gnarum, & cadium in Reipublicæ perniciem. Alij seclusis his periculis in praxi probabilem, & tutam iudicant.*
- Henriq. *Henriquez lib. 14. cap. 10. num. 3. Ratio est, quia quandiu damnum illatum manet in suspenso, semper est locus defensionis, vt patet in eo, qui furem insequitur fugientem, ad recuperandum ablatum. Nam quamuis honor non sit apud percussorem sicut ablata res apud furem: potest tamen non secus ac res furtiua recuperari, ostendendo signa excellentiæ, & æstimationem apud homines captando. An non alapa percussus censetur tandiu honore priuatus, quandiu aduersarium non interimit?*
- Azor. 48. *Num liceat contumeliosum, seu profanum: Mentiris honorato viro internecare? Negat Azorius tom. 3. lib. 2. cap. 1. Baldel. q. 17. quia verbales iniuriæ verbis possunt repelli. At Baldell. lib. 3. d. 24. n. 24. putat licitum esse occidere contumeliosum; sed in casu, quo aliter arceri non potest; ne detur licentia improbitati, optimos viros contumeliis afficiendi, quam facta acerbioribus.*
- Hurt. 49. *Licet ne aliquando, Mentiris iactitare? Afferit Petrus Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 70. sect. 14. §. 117. falsum, seu verum occultum crimen obiicienti posse responderi: Mentiris. At si hoc non sufficit, vt adstantes credant, illum esse mentitum: obiici ei posse alia vera crimina.*
- Tanner. 50. *An liceat pudicitia inuasorem de meo tollere? Affermat Tannerus tom. 3. d. 4. q. 8. dub. 4. n. 68. quia pudicitia est maximum bonum, & in eius violatione maximum consensus periculum in patiente inest.*
- §. 4. 51. *Quandò nam licet occidere Innocentem? Innocens postu- Deinno- latus ab inimico minante vrbis excidium, tenetur se ipsum centis oc- inimico tradere, & pro communi bono Reipublicæ mortem eisione, subire. Idque ei potest Respublica præcipere, & renuentem inimico tradere: Imò contumaciter renitentem occidere; Tann. quia tunc non innocens, sed maximè est nocens. Tannerus tom. 3. d. 4. q. 8. dub. 4. n. 54. Fugit quis equester inimicum insequentem, videtque in via puerum, aut mendicum iacentem: necessis me, aut eos conculcare, aut ab hoste vulnere lethali affici: quidnam*

quidnam praestare debet? Tenetur possibilem circumspeditionem adhibere, ne noceat; non tamen gradum sistere, & subire inimici manus; quia ius habet ad fugam via publica ineundam, quo non potest ratione iacentis inibi accidentaliter priuari. *Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 59. num. 3.* Aliquis limitat appositè, nisi occidendus foret infans non baptizatus; tunc enim fugiens lege charitatis teneretur mori potius, quàm illum occidere.

52. Licet ne occidere innocentes obsides, si hostes fidem fregerint? Licere *Azor. tom. 3. lib. 2. c. 7. q. 16.* asserit; quia ea conditione dantur, ut hostes fidem seruent. Alioquin ex bello nec pax, nec securitas haberi posset.

53. Scio nullo in casu licere directè se ipsum occidere; quia malum intrinsecè: rogo tamen, an liceat damnato ad mortem, à ministro iustitiæ venenum sibi paratum haurire? ne se ipsum occideret? *Comitolus lib. 4. quæst. 10. num. 6.* asserit non licere, quia perinde esset, ac si pugione quis sibi ictum inferret. Nec iudex ad id posset damnare, sed ut mortem patiatur. *Po- Comit.* test ne os aperire? Negant graues Doctores, & venenum in os immissum asserunt teneri in stomachum non traicere, dum potest.

54. Potest ne infirmus medicamina respuere, quando spes salutis adest? In mortis discrimine non potest. At in doloribus grauibus citra mortis periculum potest mortificationis ergo, imò est meritorium. Sumere autem cibum nociuum inaduerterter, aut leuis nocuenti intentione, aut opinione, leue piaculum. *Sanch. opusc. tom. 1. lib. 5. c. 1. dub. 34. n. 7.* *Sanch.*

55. Tenetur ne virgo, aut foemina honesta patiens morbum, cui non possit medicina sine rubore adhiberi, manus chirurgi subire? Tenetur curam foeminarum admittere, non tamen medicorum, quam plusquam mortem odio habet. *Turr. sum. p. 1. c. 263. dub. 5. concl. 11.* *Turr.*

56. Scio pragnanti egrotæ periculosè, posse adhiberi medicamina directè tendentia in curationem illius, licet per accidens sequatur abortus: rogo ulterius, an, si de vita matris, ac foetus tu desperatum sit, liceat medico, imò & debeat matri applicare medicamina, eaque primo directè ad ipsius salutem, ac ad foetus abortum? Affirmat *Sanchez de Matrimon. tom. 3. lib. 9. d. 20. n. 19.* *Sanch.* addens, id etiam procedere in dubio, an medicamenta vitam, an verò mortem sint ægrotanti foeminae allatura; quia melius est dubium experiri auxilium, quàm sinere sine remedio deperire.

57. Dubium est, an medicamentum profuturum sit matri,

& nociturum præsumitur foetui: quod quidem certò, aut valde probabiliter sine tali medicamento viuum extrahendum è matre mortua præsumitur: licebit ne dubio illo medicamine uti? Minimè, ait *Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 10. num. 63.* At *Sanchez citat. num. 17.* putat hunc casum rarò contingere ob matris in filium humorum communicationem. Profectò experti chirurgi opera vidi sæpe è demortua matris vtero prolem viuum extractam.

58. *Quid si foetus animatus non sit? licebit ne abortum procurare ad tuendam vitam, vel honorem alicuius puella prægravantis? Sanchez de Matr. tom. 3. lib. 9. d. 20. n. 11.* asserit in periculo mortis licere, in honoris periculo non licere. Scio doctum asseruisse, hæc duo minimè cohærere; nam simpliciter est in secundo casu, cur non erit in primo? Sanctio hærescimus; quia non sunt gerenda mala, vt bona eueniant.

59. *An licitum, coniugem sterilitatem procurare?* Malum quidem intrinsecè. *Turrianus tom. 2. d. 26. dub. 2. n. 45.* Obiicio *Thomam Sanctium tom. 2. de Matr. lib. 9. d. 20. n. 2. 8. & 10. asserentem licitum esse foetus non animati abortum procurare, ad matrem agrotantem è vitæ discrimine eripere.* Non valet paritas nam in hoc casu foetus aggreditur matrem, & periculum præsentaneum est; quando verò poculum sterilitatis exhibetur, foetus nondum est conceptus, & foeminae, quæ assolet cum periculo vitæ parere, discrimen est remotum. Vnde *Torrelance,* existimantis licere foeminae cum vitæ discrimine parienti sterilitatem procurare; ratio infirmatur.

60. *Valde probabile est morituram matrem, & simul foetum, si quoddam remedium non adhibeatur: eo verò adhibito, matrem saltem posse conseruari: potest ne mater illo uti medicamine?* Potest planè ex multorum sententia. Attamen *Cardinal. de Lugo de iust. tom. 1. d. 10. sect. 5. n. 133.* addit matrem debere remedio non uti vel vitæ dispendio, si certum est tali medicamine foetum periturum, quem mortua matre sine illius remedij vsu, probabile est viuum ab vtero abstrahendum, litando scilicet illam vitæ spem spirituali foetus salutem. *Quid si mater sit in peccato mortali?* Non excusatur (ait ille) à procuranda salute spirituali filij, sed potius ad eum finem obligatur, ad procurandum statum gratiæ per contritionem, & sacramenta. Alioquin nec Parochus, nec vllus ex officio teneretur proximo in extrema necessitate spirituali existenti subuenire cum periculo vitæ, si probabiliter timet lethali crimine esse illigatum; quod est absurdum.

61. *Scio abortum facientem, & mandantem, aut consentientem*

lentem post factus animationem, fieri irregularem: rogo, an si dubium sit de factus animatione, irregularitas incurratur? Respondet Præpositus in 3. p. q. 5. dub. 8. n. 58. negatiuè; quia irregularitas punit homicidium, hic autem dubium est, an commissum fuerit.

62. Consultit quis abortum, quem consilij postmodum penitens conatus est retractare: incurrit ne irregularitatem? Si consilium huiusmodi remouere non potuit, quin sequeretur, irregularis remanet; quia verè in homicidium influxit. Sic Lugo.

Lugo.

63. Est fœmina parata sibi necem inferre, ad vitandam prægnationis infamiam: licitum ne ei abortum suadere? Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. d. 9. sect. 2. § 2. n. 43. affirmatiuè respondet, si alio modo non posset ab hac voluntate auerti; quia hoc non esset ad malum inducere, sed ad minoris mali electionem.

Lugo.

64. Dedi abortus consilium, postmodum autem (circa irregularitatis reatum) dubito, an meo consilio fœmina sit mota ad abortum: quidnam præstandum, ut me à dubitatione expediam? Putat Fagundez Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 16. te posse stare dicto fœminæ fide dignæ, cui datum consilium, si asserat non fuisse ab eo motam.

Fagund.

65. Scio, procurantes abortum secuto effectu incurrere priuationem omnia priuilegij Clericalis, & omnium dignitatum, officiorum, & beneficiorum, & inhabilitatem ad illa, &c. Rogo an huiusmodi pœna reum obligens in conscientia ante iudicis declarationem? Communiter negatiuè respondent Doctores; quia nullus tenetur esse reus, ac proinde sententia reatus declaratoria requiritur. Lessius lib. 2. cap. 35. dub. 26. asserit pœnam inhabilitatis ante sententiam iudicis non obligare, cum hac limitatione, quod si inhabilitatis pœna lata sit solum quoad illud solum numero beneficium, ante sententiam obligat.

Less.

66. Quidnam intelligitur nomine priuationis officij? Munus administrationis rerum, vel personarum Ecclesiasticarum cum superioritate. Sanchez in Decal. lib. 6. c. 15. n. 66.

Sanch.

67. Num dari possit bellum vtrique iustum? Materialiter loquendo iustitia vtrique parti fauere non potest, quia indivisibilis; potest verò formaliter ratione ignorantie inuincibilis: ita vt apud vnam partem iustitia reuera sit, apud aliam præsumatur. Hoc ex Fillucio innui supra.

§. 7.

De Bello.

Filluc.

68. Dixisti Principes debere in bello indicendo rectam adhibere intentionem: rogo, an hæc intentio pertineat ad iustitiam,

an ad belli honestatem? Non pertinet ad iustitiam; quia si iudex secundum leges. v. gr. reum punit animo vindictæ, non peccat contra iustitiam, sed solum contra charitatem; unde

Palao. non tenetur ad restitutionem. *Palao tom. I. tr. 6. d. 5. p. 1. n. 4.*

69. *Potest ne ex bello iusto Princeps ad restitutionem te-*

Molin. *neri aliquando?* Tenetur planè ex *Molina* doctrina, suis subditis, quoties cum maximo ipsorum incommodo & detrimento bellum aliàs iustum suscipit; quia hoc bellum non undique iustum est. Princeps enim ex iustitia tenetur non solum habere iustam causam bellandi respectu hostium;

Conin. sed etiam subditorum respectu. Unde *Coninch dub. 4. num. 37.* asserit illicitè moueri bellum, si minima spes victoriæ subsit. Caietanus requirit moralem victoriæ certitudinem. At

Pal. *Palao part. 3. num. 17.* putat sufficere certitudinem probabilem. Et *Suarus d. 31. de charit. sect. 4.* spem damnis, que timentur, maiorem.

70. *Debet ne Princeps dispendia belli, & oppressiones populi ex eo profluentes ex aquo in subditos distribuere?* Ita planè; quia cum bellum susceptum sit in bonum commune, communibus quoque incommodis est gerendum. Si ergo vna Regni, aut Prouinciæ pars milites hospitando, &c. præ aliis grauata fuerit, tenetur Princeps ea grauamina compensare.

Conin. *Coninch d. 31. dub. 7. n. 68.* Limitat *Layman. lib. 2. tract. 3. c. 12.*

Laym. *n. 18.* nisi consuetudo loci obtineat, vt hospites militibus seruitia, nempe habitationem, paleas, &c. gratis exhibeant; nam hic grauaminis excessus per accidens esset.

71. *Differt Princeps stipendia soluere, quo milites expilare innocentes coguntur, &c. ad quidnam Princeps teneatur?* Si culpate id fiat, omnia debet damna, titulo iniustæ retentionis restituere & militi, & innocentibus expilatis. *Palao tom. I. tractat. 6. disq. 5. part. 5. num. 2.* Verum (vt *Layman.* adnota;) in bello offensiuo absque Principis culpa contingere non possant; quia Princeps prius cogitare debet, an ad voluntarium bellum inferendum sumptibus sustinendis, & militibus in officio sua autoritate detinendis, futurus sit sufficiens.

Pal. *Palao tom. I. tractat. 6. disq. 5. part. 5. num. 2.* Verum (vt *Layman.* adnota;) in bello offensiuo absque Principis culpa contingere non possant; quia Princeps prius cogitare debet, an ad voluntarium bellum inferendum sumptibus sustinendis, & militibus in officio sua autoritate detinendis, futurus sit sufficiens.

72. *Post bellum inceptum ex causa iusta, offertur satisfactio, antequam ultima pugna incatur: tenetur ne Princeps eam satisfactionem acceptare?* Tenetur ex *Palao* ubi *supr. num. 14.* citante *Suarium, Molinam, Valentiam, & Coninch.* quia bellum ex necessitate suscipiendum est, quæ, oblata satisfatione, iam cessat. *Quidnam iusta satisfationi nomine intelligendum?* Potest Princeps exigere non solum ius iustè prætentum

sed

sed etiam expensas, & molestias belli, & quidquid in posterum necessarium fuerit ad secure, pacificèque viuendum, quia hic præcipuus belli scopus.

73. *Licita ne belli stragemata, & insidia?* Affirmat *Conin.* *ninch d. 31. de bello, dub. 7. num. 109.* quia per se mala non sunt, & ad victoriam sæpe necessaria. Excipio tamen eam, quo fides de non adhibendis insidiis data esset. Addit *Pal.* *tom. 1. tract. 6. d. 5. part. 4. num. 4.* nisi hostis fidem suam ex toto, vel ex parte fregisset. Item nisi circumstantiæ, & rei conditio ita mutetur, vt si fuisset præuisa, promissio secundum prudentis arbitrium facta non esset. *Laym. lib. 2. tract. 3. c. 12. num. 10.* *Laym.*

74. *Licet ne in bello iusto innocentes occidere, infantes scilicet, mulieres, Monachos, Presbyteros, rusticos, colonos, legatos, peregrinos, exteros, mercatores?* Per se non licet; quia nulla pœna iustè addicitur innocenti. Licet verò per accidens, si præter intentio nem directam, id necessarium sit ad consecutionem victoriæ. v. gr. licitum planè oppugnare urbem immittendo iacula, reuellendo, subiecto igne sulphureo turres, &c. licet verosimile sit, innocentes simul perituros. *Pal.* *tom. 1. tr. 6. d. 5. p. 4. n. 9.* monens hæc stare, dummodo semper finis belli habeat necessitatem, vel vtilitatem malo huic præponderantem, quia non licet, quærere proprium commodum cum grauissimo aliorum detrimento.

75. *Licet ne in bello iusto innocentium bona deripere?* Directè minime, sicut indirectè, & per accidens: præsertim si timeatur, per illa bona iuuandum inimicum ad iniustè oppugnandum. Quo in casu etiam rebus Ecclesiasticis licitum est non parcere, ex sententia *Reginaldi tom. 2. lib. 21. c. 8. num. 115.* *Regin.*

76. *Quid de bonis Ecclesiasticorum, qui non miscnt se belli civilibus, nec hostis vitur huiusmodi bonis ad iniustum bellum fouendum?* Haud possunt diripi, seu dissipari, sine irreligionis, & irreuerentiæ in Deum reatu. Imò bona aliorum in Ecclesiam reposita, vt custodiantur, hæc immunitatis privilegio potiri debere, *Pal.* *tom. 1. tract. 6. d. 5. p. 4. um. 18.* *Pal.* *Becan.* *asseruit. Addit Becanus 2. 2. cap. 25. q. 12. num. 7.* inter pacta cum hostibus de damnis restituendis, paciscendum esse, vt restituantur innocentibus (præsertim Ecclesiasticis) quod eorum causa iniustè ab iis fuerit ablatum.

77. *Licet ne innocentes (bello iusto) redire in seruitutem?* Affirmat *Pal.* *tom. 1. tract. 6. d. 5. p. 4. um. 13.* quia sunt partes Reipublicæ nocentis, quæ contra libertatis dominium habet, potèstque *Pal.*

Hurt. de ea disponere, vt ipsimet possent, & eorum patres in necessitate. Porro *Petrus Hurtado 2.2. tom.2. d.164. sect.11. §.107.* Turcarum innocentum seruitutem in praxi licitam esse asserit propter DD. auctoritatem, ex qua opinio probabilis redditur; speculatiuè tamen loquendo huiusmodi seruitutem putat illicitam; quia partes totius metaphorici, quibus est distincta voluntas, non possunt puniri ob delictum compartium.

78. *Num liceat iusto in bello in pœnam violata fidei obsides innocentes occidere?* Affirmatiuè respondimus supra cum

Azor. *Azorio*, id quod ex *Filliucio tom.2. tract.29. cap.9. num.19.*
Filliuc. roboramus; quia ea conditione dantur, vt hostes in promissa fidei proposito contineantur.

79. *Indica belli causas legitimas.* A *Ferdinando de Castro Palao tom.1. tract.6. d.5. part.3. num.3.* multæ numerantur. Prima est, vt subditi rebelles ad obedientiam redigantur. 2. Vt recuperetur Prouincia, aut Ciuitas Principi iure debita, & ad bonum commune multum conducens. 3. Ad vindicandam grauem Principi, aut Reipublicæ illatam contumeliam. 4. In ultionem auxiliij inimico iniuste bellanti, suppeditati. 5. Vt repellantur iniuste prohibentes, ne nocentes in bonum Reipublicæ puniantur. 6. In pœnam violati fœderis non sine damno, iniuria, aut dedecore patientis. 7. Ob denegata ea, quæ iure gentium debentur: v.g. transitus per alienam Regionem sine mora, & nocumento. 8. Vt auxilium iustum sociis afferatur. 9. Si populi idololatræ sunt, vel in hæresim, aut infidelitatem lapsi, alios secum trahant, & dissensionem, excitent in Prouincia. 10. Barbaries ob beneficium politix, & disciplinx spiritualis: ita tamen, vt non redigantur in seruitutem despoticam, sed politicam, vt *Petrus Hurtado tom.2. in 2.2. d.169. sect.5. n.40.* adnotauit.

Hurtad. 80. *Requiro, an iustum sit bellum in Republicam, qua ciuem Principi contumeliosum tradere non vult, ab ipso Principe affecto iniuria, puniendum?* Afferit *Palao* citat. num.15.

Pal. Principem læsum lædentis iudicem esse directum, ac proinde habere absolutum ius morte eum puniendi, nullamque aliam satisfactionem acceptandi; vnde si Princeps alius nolit tradere delinquentem, posse bello cogi. At *Molina tom.1. de Iust. tract.2. d.103.* addit Principem læsum peccatorum

Molin. contra charitatem, si recta ratione exigente, & vtriusque Reipublicæ bono, competentem in alijs rebus satisfactionem respueret. Scio *Caninch dub.2. num.29.* illud negare principium: Princeps læsus est per se Iudex personæ lædentis, vnde sententiæ contrariæ adhæsit.

Conin.

Examen VII. De Homicidio ad Mand. 127

81. Tenentur ne transeuntes per alienam Regionem omnem securitatem facere non nocendi? Tenentur plane. Unde quia ab armatis semper teneri potest, saepe eis transitus iure denegatur. Coninch num. 51.

Conin.

82. Quid si Princeps exteris negotiationem, mercaturam, hospitium, usum fluminum, piscationem corallium, & margaritarum, quae iure gentium omnibus sunt communia? Contra Victoriam negat Palao num. 4. quia nullo iure probari potest, Palao. deberi exteris commercium: & haec omnia in tantum sunt communia, in quantum non prohibentur.

num. iusta hoc
cua belli?
in ferendi?

83. Dixisti, debellari posse populum idololatram. Quonam modo id, cum nemo possit punire non subditos ob delicta in Deum commissa? Opinantur doctissimi viri bellum ob solam idolatriam bellum posse inferri, praesertim si Praefulis summi accedat autoritas. Fagundez Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 33.

Fagund.

num. 28. ait, infideles, si praeter idolatriam, effrenata tyrannide, humana carnis ingluvie, execrandis innocentium sacrificiis commulantur (de quo Petrus Hurtado tom. 1. 2. 2. d. 75. sect. 1. §. 22.) posse debellari. Reginaldus tom. 2. lib. 2. cap. 8. num. 94. Septem casus assignat, in quibus contra infideles liceat decertare. 1. Si possident terras Christianorum, ut Turcae. 2. Si Christianos afficiunt iniuria, ut iidem. 3. Si Christianos a vera Religione abducunt. 4. Si Euangelij praedicationem impediunt. 5. Si a Christiano Principe eorum domino leges naturae consentaneas recipere, & observare renuunt. Si crimina non solum contra Deum, sed contra proximum perpetrant. 7. Si subditi Principis Catholici in haesim incidant. Becanus 2. 2. cap. 25. quest. 5. tunc haereticos puniri bello posse asserit, quando a fide deficientes, alios in eundem traherent errorem, exemplo Moysi, qui partem populi vitulum adorantis bello adorsus, triginta eorum millia trucidavit.

Hurt.
Regin.

Becan.

§. 9.

84. De Ducum ac officialium belli peccatis tract. 2. differemus. Plura scio innuisse Molinam d. 116. & Laymanum lib. 2. tract. 2. cap. 12. num. 18. Praeterea quaesierim, an liceat Duci permittere militibus civitatis expilationem, vulgo sacco? Licet facere, quando civitas obstinate resistendo id meruit: aut iudicatur necessarium, ut milites spe praedae ad expugnationem excitentur: & aliae civitates, hoc exemplo ediscant non obstinate resistere. Curent Duces milites continere, ne è licita praeda diuitiarum, ad illicitam voluptatum, aliorumque criminum deferantur. Layman. citat. num. 13.

Duces &
officialis
belli.
Molin.
Laym.

Laym.

85. Quorumnam criminum assolent belli alij officiales rei ostentari?

ostentari?

Beccan. ostentari? Respondeo ex *Beccano 2.2. cap. 25. quæst. 15. num. 3.* si comportantes ad exercitum victualia, per avaritiam, aut negligentiam corruptum & noxium cibum offerant. Si pulveri tormentario extraneum admisceant, ex quo ad ministerium suum inhabilis reddatur. Si plus à militibus, quam scriptum sit, exigant pro cibo, potu, armis, &c. Si in designandis hospitibus alicui, ad plures domos schedulas præbeant, ut in vna se recipiat, ab aliis pretium exigat.

Fagund. *86. Licet ne ducibus, ac militibus super naues militantis contra infideles vel hereticos: quando aliter manus hostium fugere non possunt, ignem pulveri tormentario adhibere; ne & ipsi & naues in hostium deveniant potestatem?* Affirmat *Fagund. Decal. tom. 1. lib. 5. cap. 11. num. 14.* quia eo casu dux non intendit per se propriam necem, sed hostis debilitatem, ne præda capta, in eius Regem fiat insolentior, & robustior.

87. Licet ne Episcopis munere Ducum exercitus fungeri? Minime, quia Clericis bellare interdictum in iure. At quando graues causæ occurrunt, & Clerici bellare possunt, non delinquunt Episcopi exercitum ducentes, præsertim si Pontificis accedat dispensatio.

9.9. De militibus. *88. Scio milites in bello iniusto pugnare non posse: Rogo, an teneantur belli iustitiam examinare? Minime verò, quia impossibile esset, singulis militibus Principem tribunal erigere, & singulos sententiam expectare communitatis, seu referatis consiliis, quæ plerumque oportet taceri. Bellare itaque possunt, si manifesta eis non sit belli iniustitia, & in dubio pro Principe præsumendum. Quid si postea bellum iniustum fuisse comperiant? Subditi tenentur a bello desistere, & restituere hostium spolia, si quæ habent: aut ex eis facti sunt ditiores. Non subditi verò (ait *Reginaldus tom. 2. lib. 21. cap. 8. n. 104.*) restituere tenentur non solum si iniustitia belli sit evidens; sed etiam si dubia; dum Princeps non restituit.*

Regin.

89. Si bellum sit iniustum, scio secundum quosdam, milites singulos debere in integrum restituere secundum alios pro rata; Rogo autem, si bellum sit iustum, possunt ne retinere milites omnia mobilia, quæ rapere ducibus permittentibus? Possunt, quia sunt inimicorum, fortitudinis verò præmium. Adnoto autem, quando dux militi interdicit spolia in bello iusto, pensandam, esse prohibitionis causam. Prohibet ob commiserationem victorum. Tenentur milites hosti spolia restituere; quia iniuste arripere, non accedente licentia Ducis velut iudicis sententia. Prohibet, ne miles spoliis onustus minus sit aptus ad victoriam perficiendam. Contra venientes, contra obedientiam

tiam solummodo delinquant, nec ad restitutionem tenentur. Ex Pet. Hurtado 2. 2. tom. 2. d. 169. sect. 13. §. 130. Hurt. didici.

90. Quid si præda apud hostes inuenta, sit furtiva? Furtiva stabilia ab hostibus possessa veris dominis sunt à militibus urbem expilantibus restituenda. Mobilia autem, Valent. tom. 3. d. 2. quest. 18. par. 3. auctore, possunt retineri. Quoniam dedere à Cæsareo, non natura, inquit Molina disq. 18. At in omni ratione introductum est, approbante consuetudine: ac proinde iure gentium iustificatur, Saa. v. Bellum, num. 10. Addit Petrus Hurtado 2. 2. tom. 2. disq. 169. sect. 12. §. 119. duo debere in rapina illa concurrere, ut iste à militibus postea expilantibus possit retineri; vnum, ut hostis prædam ad castra deuexerit, & in tuto posuerit: alterum, ut inter apprehensionem, & expugnationem nox intercedat.

Valent. Molln.

Hurtad.

91. Quidnam, & quando possint milites ab hospitibus extorquere? Tenentur restituere hospitibus, apud quos commorati sunt, aut per quos transitum habuerunt, ex iustitia restituere, quidquid ab iis surripuerit: aut præter lectum, lumen, ignem, paleas, & alia, quæ eis debentur ex Principis præscriptione, receperunt: etiam si sponte dedisse videantur, quia re vera ob maioris incommodi timorem tradunt. At si milites ob solutionis defectum, ad extremam, aut grauem necessitatem deuenere adeo, ut aut perire eos, aut cum magno communitatis damno militiam deserere cogantur: tunc ab hospitibus extorquere possunt merè necessaria: compensanda quidem eis suo tempore à principe. Porro ex dilata solutione, seclusa præfata necessitate non possunt. Nec iuuat illos autoritas, vel facultas Ducis, nisi id fiat in iustam nocentium, aut membrorum nocentis Reipublicæ poenam. Coninch. citat. dub. 7. n. 98. Layman lib. 2. tract. 3. c. 12. num. 18.

Coninch Laym.

92. Prohibitum ne Ecclesiasticis, aut Religiosis bello interesse? Possunt quidem adesse bello pro ministerio spirituali militum ad consolandum eos, & excitandum ad pugnam: modò non specialiter ad occisionem hortentur, aut hostium mutilationem; quia hæc non repugnant statui Sacerdotali. An Prelatorum debeant habere facultatem? Cum Ægidio Coninch. d. 31. dub. 6. num. 90. respondeo licentiam huiusmodi quoad Clericos seculares non requiri, & iura in contrarium non alata ex arb. reprehensibile, nisi in quo casu, non obstat, quia primò r. prehendentur Episcopi non solum assistentes,

§. 11. De Ecclesiasticis, aut Religiosis, qui possunt bello interesse. Coninch.

sed vti cæteri milites, decertantes. Secundò autem taxantur accedentes ad Imperatoris aulam, aut ad comitatum absque Pontificis facultate.

93. *Quomam modo exhortantes iusto in bello ad pugnam, in qua homicidia, & mutilationes geruntur, non sunt Clerici ex defectu lenitatis irregulares?* Porro quia suasio illa versatur circa percussionem, & occisionem hostium in generali, dum hortantur ad exitialem pugnam: non autem in particulari. *Suar. de cens. d. 46. sect. 6. n. 8.*

94. *Suppono Clericos, in casibus, quibus iusto in bello vidè pugnant, lethali ter percussendo peccare: num irregulares?* Minimè quia cum bello iusto Ecclesia, & Respublica defenditur, voluit Pontifex eis fauere; ac proinde irregularitate non irretire omnes in eo ad homicidium concurrentes, ne exercitus retardaretur. *Molinat. 2. tr. 2. d. 110. concl. 2.*

95. *Potest ne quis vir nobilis acceptare duellum in nobilitatis defensionem?* Potest, si ex illius recusatione honorem, aut munia publica, esset amissurus, v. g. obicit quis viro nobili innocenti crimen dignum amissione nobilitatis, & munerum, quod nisi ille duellum acceptet, probatum censebitur. Ratio est, quia in tali casu acceptatio duelli, ad tuendam nobilitatem, & munia, medium est vnicum. *Petrus Hurtado 2. 2. d. 176. sect. 8. §. 76.*

96. *Accusator iniustus me calumniis efficit morti addici: licetum ne eum ad certamen prouocare?* Ita quidem, si non est alia via iniustæ mortis euadendæ; quia huiusmodi prouocatio locum habet inculpatæ tutelæ. Nihil enim refert, quod accusator non per se, sed per indicem aggrediatur. Ita *Hurtado sect. 9. §. 82.* Addit *Sanchez sum. t. 1. l. 2. q. 39. n. 7.* tali in casu licet accusatorem occultè occidere.

97. *An duellum possit acceptari in temporalium bonorum defensionem?* Potest, si non adest alia via tuendi, siue duellum purgat inum sit, siue non purgatiuum; quia vnusquisque habet ius sua bona tuendi, etiam cum inimici internectione. Adhuc *Hurtado de Mendoza sect. 8. §. 77.*

98. *Num prouocans ad duellum, & in locum conscendens, si pugna non sequatur, excommunicationem incurrat?* Afferit *Filiuc. lincius tom. 2. tract. 29. cap. 8. num. 170.* At *Pet. Hurtad. 2. 2. d. 179. sect. 21. §. 190.* negat; quia Bulla Gregorij XIII. non comprehendit duellatores, nisi pugna secuta. Nec Bulla Clementis VIII. qui de hac re nihil innouauit, & semper venit illo termino; duellum ex composito incuntes. Porro generale est eius poena, quando propter delictum infligitur, non incurritur delicto

Filiuc. lincius tom. 2. tract. 29. cap. 8. num. 170. At *Pet. Hurtad. 2. 2. d. 179. sect. 21. §. 190.* negat; quia Bulla Gregorij XIII. non comprehendit duellatores, nisi pugna secuta. Nec Bulla Clementis VIII. qui de hac re nihil innouauit, & semper venit illo termino; duellum ex composito incuntes. Porro generale est eius poena, quando propter delictum infligitur, non incurritur delicto

delicto non consummato, nisi à legislatore exprimatur, quod hic non contingit.

99. *Incurrit ne ministrans arma, sine quibus pugna non sequeretur?* si duellans absque illis armis à duello desisteret, incurrit Gregorij excommunicationem armorum ministrator. Incurreret etiam si contra pactum duelli quis duellatori arma ministraret, v.g. pistoletum, quando ex pacto solis ensibus esset decertandum; quia hæc est iniqua armorum subministratio in Bulla Gregorij comprehensa. *Quid si non habenti arma amicus commodet: aut habenti inferiora, commodet equalia; vel intra eandem speciem meliora?* Non incurrit; quia hæc non est iniusta armorum subministratio, nec causa duelli, sed amici auxilium, vt cum minori periculo pugnet. Omnia ex mente *Hurt.*

100. *Potest ne Princeps in aliquo extraordinario casu permittere duellum?* Potest, ad maiora incommoda vitanda, *Regin. n. l. d. s. tom. 2. l. 2. c. 7. n. 13.*

101. *Incurrunt ne excommunicationem duelli spectatores?* Ita quidem, nisi quis ex iusta causa interueniret, v.g. officiales assistentes duello permissio, ne concitentur tumultus, aut aliqua iniustitia timeatur. Sacerdos, vt moribundi confessionem audiat. Famulus ferens arma & equum, & chirurgum accersiturus, aut confessarium. Nec qui aspiceret ex occulto, aut eminus; aut qui casu præsens inueniretur. Vel etiam qui duelli conscius, in illud mera curiositatis causa pergit. Quia Bulla damnat spectatores, qui se sponte offerunt pugnae spectatores & testes, cum inter duellantes nascitur iurgium, sic *Mendoza*

cit. sect. 21. §. 179.
102. *Quidnam de homicidij aut grauis mali illari consortibus?* Delinquent planè qui iubent, qui consilium adhibet, qui factum ratificat, vel probat vt fiat, qui laudat vt excitet ad effectum, qui defendit, aut defensionem promittit, qui iuuat ad factum, qui non remouet occidendum, vel percutiendum, cum potest, & debet, qui que veritatem innocentis cum etiam potest, & debet, non ostendit.

103. *Num Episcopi qui etiam seculari Principatu fulgent, possint aliquem poenis capitali quatenus sicut seculares, addicere?* Non posse, (ait *Fagundez*) licet possit suis ministris præstandum committere; quia potestas secularis in Episcopo debet cedere spirituali. Potest quidem ex Pontificis dispensatione. *Fagund.*

104. *Suppono iudicem reum non posse à morte liberare, laesa parte minime parcente: num possit, si pars laesa parcat?* Respon-

deo ex eadem supremum iudicem posse; quia non solum est custos legum, sed etiam dispensator: inferiorem autem non posse. Adicio supremum posse etiam parte non parente, rarissimè quidem, ut si reus persona valde Reipublicæ utilis existeret.

105. *Prouocatus quis, & de condicto ad pugnam descendit: teneatur ne ad restitutionem damni ob vulnus aut mortem illatam?*
 Less. Cum Lessio respondeo non teneri; quia prouocans quantum in se erat, in id consensit.

106. *Vulneraui opificem: ad quidnam teneor? Ad impensas in chirurgum faciendas; & ad æstimationem operarum, quibus caruit quandiu ex illo vulnere fuit inutilis ad opificium exercendum. Potest tamen æstimatio molestiæ quam in opificio habiturus erat, deduci. Sic Molina. Num pro vulnere, seu cicatricis deformitate, imò ipsius vitæ iactura vlla pecuniæ compensatio faciendæ? / asquez respondet. Minimè ante iudicis sententiam.*
 Molin. Vasq.

107. *An homicida teneatur ad damnum illatum ex morte occisi creditoribus?* Negat Lessius. Imò asserit Molina maritum qui alterum in adulterio deprehensum occidit, non teneri in conscientia restituere damna ex morte occisi secuta, ante iudicis sententiam.

108. *Circa duellum requiro, an qui moritur ex vulnere in duello inflictò, sit Ecclesiastica sepultura priuandus? Si viuis discessit à loco conflictus, minimè; quia verba Tridentini cum sint legis pœnalis, vltra rigorem literæ non sunt extendenda.*
 Sanch. Sanctius sic.

109. *Quid si offensus quis ab alio illum prouocet ad duellum, non tamen habeat animum pugnandi, & sciat certamen non secuturum eo quod sit ab amicis impediendum: sed hoc agat ad honorem lesum reparandum? Profectò ex eiusdem Filliucij sententia etiam si vterque veniat ad designatum locum, gladios stringant, neuter excommunicationem incurreret.*
 Filliuc.

110. *Quis in duello lethaliter percussus cadit in terram, & signa contritionis edit, neque tamen consistere potest, ob defectum Sacerdotis: priuandus ne Ecclesiastica sepultura? Priuandum affirmat Sanchez, ex decreto Tridentini.*
 Sanch.

111. *Quinam præterea ab excommunicatione excusantur? Qui alium prouocat ad pugnam nullo statuto tempore, aut loco. Qui aliquid narrat, quod videt esse posse causam duelli, nisi narret, ut ad duellum incitet. Qui legunt scriptum, quod se aliqui ad duellum prouocant. Qui ratam habet prouocationem,*

tionem, vel pugnam suo nomine factam. Qui orta repente rixa se prouocant ad pugnandum in aliquo loco, ad quem se statim conferunt, & ibi dimicant; quia non adest assignatio temporis. Cuncta hæc ex Sanchez, Comitolo, Fagundez, Saa, & aliis accepti.

112. *Possunt ne famuli scribere epistolam ad duellum prouocantem, si alioquin illis mortis periculum immineret, aut alterius grauis incommodi?* Possunt. Et licet epistolam deferre: Minime, quia id malum intrinsecè. Scio Merollam externum haud improbabilem contrariam reputare sententiam. Sanch. Comit. Fagund. Saa.

113. *Quod attinet ad bellum: potest ne Rex bellum contra alium Regem qui est in possessione, instituere, quando sunt utrinque probabiles rationes?* Sanctius affirmat, cum Vasquez probabili nego. Rursus quæro. Vasq.

114. *An repressalia sint licita?* Sunt planè sex adhibitis conditionibus. 1. Ut non concedantur in Ecclesiasticas personas. 2. Ut manifestè constet ciues alterius Reipublicæ iniuriam fecisse. 3. Ut illorum superiores rogati iustitiam agere recusent. 4. Ut constet eos culpabiliter id recusare. 5. Ut supremus Princeps Reipublicæ læsæ causa cognita concedat facultatem repressalia capiendi. 6. Ut non inferatur plus damni, quàm ad iustam satisfactionem sit necesse.

115. *Circa medicinam denique quæserim, an medicus teneatur applicare medicamentum certum si habet, aut si non habet certum, saltem opinionem probabilem sequi possit?* Teneatur ex Salas sententia ad certum, si habet, ex charitate, & iustitia: si non habet certum, potest opinionem probabilem sequi; quia id applicat quod probabiliter æstimat profuturum: vnde mors secuta minimè est ei imputanda. Salas.

116. *Æger in probabili mortis discrimine versatus, & monitus non curat confiteri, est ne tertia die propterea deferendus à medico?* Sentio cum Sanchez, deferendum non esse: imò affirmo marim medicum non teneri commonefacere ægrotum obstinatum, quando certò credit monitionem non profuturam; nec propterea ægrotum deferendum; quia hoc in casu non obligat constitutio Pij V. Ex materia de Charitate subtraxi Belli tractationem, vt plenam de Homicidio simul redderem doctrinam. Sanch.